

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของประชากรทั่วโลกอย่างรวดเร็ว ได้ส่งผลให้ประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป เพิ่มขึ้นมากทั้งในเชิงปริมาณและสัดส่วนต่อประชากรทั้งหมด ในขณะที่ประชากรวัยเด็กลดจำนวนลงอย่างต่อเนื่อง องค์การสหประชาชาติ (United Nations) รายงานว่าในปี ค.ศ.2002 ประชากรผู้สูงอายุทั่วโลกมีประมาณ 629 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 10 ของประชากรทั้งหมดและคาดการณ์ว่าในปี ค.ศ.2050 จำนวนผู้สูงอายุจะเพิ่มขึ้นเป็น 1,963 ล้านคน คิดเป็น 22% ของประชากรทั้งหมด ซึ่งถือว่าการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอีกระดับโลกที่จะมีสัดส่วนและจำนวนผู้สูงอายุมากกว่าประชากรวัยเด็ก อายุ 0-14 ปี เทียบเป็นสัดส่วนจำนวนผู้สูงอายุต่อประชากรทั้งหมด ซึ่งในปี ค.ศ.2002 ประชากรทุกๆ 10 คนจะมีผู้สูงอายุ 1 คน คือ 10:1 และจะเป็น 5:1 ในปี ค.ศ.2050 โดยในทวีปเอเชียจะมีผู้สูงอายุอาศัยอยู่มากที่สุดคือ 54% รองลงมาคือทวีปยุโรป คือ 24% และขณะนี้ญี่ปุ่นเป็นประเทศที่มีสัดส่วนผู้สูงอายุ ต่อจำนวนประชากรทั้งประเทศมากที่สุด ในภูมิภาคเอเชีย คือประมาณ 31 ล้านคนจากประชากรทั้งหมด 129 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 24 และ จะเพิ่มเป็น 46 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 42 ในปี ค.ศ.2050 ในขณะที่ประเทศไทยมีจำนวนผู้สูงอายุ ประมาณ 5.5 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 8 และเพิ่มเป็น 22 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 27 ในปี ค.ศ.2050 สาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ส่งผลต่อการเพิ่มขึ้นของประชากรผู้สูงอายุ ก็เนื่องมาจาก ความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์การแพทย์และสาธารณสุข ทำให้ประชากรโลกมีอายุโดยเฉลี่ยเพิ่มขึ้นดังนั้นเป็นที่แน่นอนแล้วว่าในอนาคตอันใกล้ประเทศไทยจะเข้าสู่การ “เป็นสังคมผู้สูงอายุ” (Ageing Society) คือ มีประชากรวัยสูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ในขณะที่สังคมไทยได้เปลี่ยนจากสังคมเกษตรกรรมมาเป็นสังคมเมืองที่เข้ามาแทนที่สังคมชนบท ปัจจุบันนี้ผู้สูงอายุมีบุตรโดยเฉลี่ย 5 คน ดังนั้นผู้สูงอายุเกือบร้อยละ 50 จะอยู่ในครอบครัวขยายที่มี 3 รุ่นอายุคน คือ ตัวผู้สูงอายุเอง ลูกและหลาน อีกหนึ่งในสามอยู่ใน 2 รุ่นอายุ คือ ตัวผู้สูงอายุกับลูกที่สมรส นอกจากนี้ยังมีผู้สูงอายุราวร้อยละ 4 ที่อาศัยอยู่เพียงลำพัง ในอนาคตผู้สูงอายุจะมีจำนวนบุตรเฉลี่ยลดลงจำนวน 2 คน ฉะนั้นครอบครัวขยายในอนาคตจะลดลง และแนวโน้มที่ผู้สูงอายุจะอยู่ในลักษณะครอบครัวเดี่ยว และอยู่โดยลำพังสูงขึ้น ในขณะที่เดียวกันการช่วยเหลือเกื้อกูลและการพึ่งพาอาศัยกันในครอบครัวของสังคมไทยก็จะค่อยๆ ลดความเข้มแข็งลง มีการประมาณว่ามีผู้สูงอายุ

ประมาณ 2 แสนกว่าคนที่อยู่ในภาวะยากจนเนื่องจากไม่มีรายได้และหลักประกันในชีวิต (กุชงค์ เสนานุช และกรรณิกา ขวัญอารีย์, 2550: 1-2)

สังคมไทยมีกรอบวัฒนธรรมที่บุตรหลานหรือสมาชิกอื่นในครอบครัวทำหน้าที่เป็นผู้ดูแลผู้สูงอายุแต่เนื่องมาจากการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและสังคม ทำให้สมาชิกในครอบครัวต้องดิ้นรนหาเลี้ยงชีพด้วยการประกอบอาชีพนอกบ้าน หนุ่มสาวจำนวนไม่น้อยที่โยกย้ายไปหางานทำในเมืองใหญ่ๆ ทั้งให้ผู้สูงอายุอยู่ตามลำพัง การดูแลญาติผู้สูงอายุจึงมีแนวโน้มเปลี่ยนไป ปัจจุบันมีผู้สูงอายุจำนวนไม่น้อยที่ถูกทอดทิ้ง ไร้ที่พึ่ง ผู้สูงอายุเหล่านี้มักเป็นผู้มีฐานะยากจนไม่เคยรับราชการจึงไม่ได้รับสวัสดิการการรักษาพยาบาลจากรัฐบาล แม้ว่าผู้สูงอายุจะได้รับสิทธิบัตรการรักษาฟรีตามบัตรผู้สูงอายุแต่ก็ไม่ครอบคลุมค่าใช้จ่ายทั้งหมด โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีผู้สูงอายุจำนวนมากไม่ทราบข้อมูลและเข้าไม่ถึงสิทธิบัตรนี้ ผลกระทบจากการไร้ที่พึ่งทำให้ผู้สูงอายุซึ่งสภาพร่างกายเริ่มเสื่อมลงตามกระบวนการสูงอายุไม่สามารถยังชีพได้ การดำเนินชีวิตในสังคมเป็นไปด้วยความยากลำบาก สถานสงเคราะห์จึงเป็นแหล่งที่พึ่งที่เป็นหนทางรอดแห่งชีวิตที่สำคัญยิ่งต่อผู้สูงอายุเหล่านี้ (ทัศนาศูววรรณประพันธ์ และคณะ, 2547: 72)

ในสมัย จอมพล ป.พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี ได้กำหนดนโยบายที่สำคัญประการหนึ่งในอันที่จะส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนมีสภาพความเป็นอยู่ที่ดี มีคุณภาพและดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างปกติสุขจึงได้มอบให้กรมประชาสงเคราะห์ จัดตั้งสถานสงเคราะห์คนชราขึ้นเพื่อให้การสงเคราะห์ผู้สูงอายุที่เดือดร้อนมีความทุกข์ยาก ประสบปัญหาและไม่สามารถแก้ไขได้ด้วยตนเอง กรมประชาสงเคราะห์จึงได้จัดตั้งสถานสงเคราะห์คนชราบ้านบางแคเป็นแห่งแรกในปี พ.ศ. 2496 โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้ เพื่อให้การสงเคราะห์คนชราที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้หรือประสบปัญหาความทุกข์ยาก ไม่มีที่อยู่อาศัย หรือไม่สามารถอยู่กับครอบครัวได้เป็นการแบ่งเบาภาระของครอบครัวผู้มีรายได้น้อยหรือยากจนที่ไม่สามารถจะอุปการะเลี้ยงดูคนชราไว้ในครอบครัวได้ อีกทั้งเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าวอันเกี่ยวกับคนชรา ไม่ให้เร่ร่อน ทำความเดือดร้อนรำคาญให้แก่สังคมและให้สามารถอยู่ในสังคม ได้อย่างพาสูกตามสมควร แก่สภาพและที่สำคัญยังเป็นการตอบแทนคุณความดีที่คนชราได้ทำประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติ ผู้สูงอายุจะได้คลายวิตกกังวลเมื่อชราภาพ ไม่สามารถประกอบอาชีพต่อไปได้แล้ว ทางรัฐบาลมีหน้าที่ที่จะเป็นผู้อุปการะเลี้ยงดู

หลังจากการประชุมสมัชชาโลกว่าด้วยผู้สูงอายุ (World Assembly on Aging – WAA) ที่องค์การสหประชาชาติจัดขึ้นและรัฐบาลไทยโดยกรมประชาสงเคราะห์ก็ได้จัดตั้งคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ ตามคำเชิญชวนของสหประชาชาติในปี พ.ศ.2525 แล้ว รัฐบาลไทยก็ได้ให้ความสำคัญกับเรื่องผู้สูงอายุมากขึ้นโดยลำดับและได้ขยายบริการสำหรับผู้สูงอายุอย่างหลากหลาย

มากขึ้น เช่น การจัดตั้งศูนย์บริการผู้สูงอายุเพื่อให้บริการผู้สูงอายุในชุมชน มีการจ่ายเบี้ยยังชีพ การจัดหน่วยเคลื่อนที่ บ้านพักฉุกเฉิน การส่งเสริมองค์กรผู้สูงอายุและเครือข่ายของผู้สูงอายุคือ สภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยและการร่างพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ รวมทั้งได้จัดตั้งสถานสงเคราะห์คนชราขึ้นในทุกภาคของประเทศเพิ่มขึ้นเป็น 20 แห่ง ซึ่งต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็นสังกัดกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และในปี พ.ศ.2547 ตามพระราชบัญญัติแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ได้มีการถ่ายโอนภารกิจของสถานสงเคราะห์คนชรา จำนวน 13 แห่ง หนึ่งในนั้นได้แก่ สถานสงเคราะห์คนชราวัยทองนิเวศน์ ย้ายมาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ (สถานสงเคราะห์คนชราวัยทองนิเวศน์, 2552: 3)

จากการเพิ่มขึ้นของประชากรสูงอายุ และอัตราส่วนการพึ่งพาของผู้สูงอายุสูงขึ้น ซึ่งจะเป็นปัญหาด้านประชากรและสังคมในอนาคต รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มีเจตนารมณ์ที่จะส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีให้แก่ผู้สูงอายุ โดยรัฐธรรมนูญมาตรา 53 และมาตรา 55 ได้เพิ่มสิทธิให้แก่ บุคคลซึ่งมีอายุเกินหกสิบปีบริบูรณ์และไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพ มีสิทธิได้รับสวัสดิการ สิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะอย่างสมศักดิ์ศรี และความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐ รวมทั้งบุคคลซึ่งไร้ที่อยู่อาศัยและไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพย่อมมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐ

รูปแบบการจัดบริการสวัสดิการสังคมให้แก่ผู้สูงอายุในสถานสงเคราะห์คนชรา นั้น เป็น “การสงเคราะห์คนชราภายใน” หรือ “การบริการในรูปแบบสถาบัน” (Residential or Institution Care Model) ซึ่งมีความสอดคล้องกับความต้องการพื้นฐานของผู้สูงอายุ ได้แก่

- บริการที่พักอาศัย โดยแยกผู้สูงอายุชายและหญิง
- บริการเลี้ยงดูด้วยอาหาร 3 มื้อ และเครื่องดื่มน้ำปรุงสุขภาพ
- การจัดเครื่องนอน เครื่องใช้ส่วนตัวที่จำเป็นและเสื้อผ้าให้ตามฤดูกาล
- บริการสุขภาพทั่วไป การรักษาพยาบาลเมื่อเจ็บป่วย การดูแลให้คำแนะนำด้านสุขภาพอนามัยและนำส่งโรงพยาบาลเมื่อเจ้าหน้าที่พยาบาลไม่อาจดูแลรักษาได้
- บริการด้านกายภาพบำบัดและกายบริหาร อาจจัดให้ออกกำลังกายเป็นกลุ่มเพื่อบริหารกล้ามเนื้อให้แข็งแรง
- บริการด้านนันทนาการ โดยจัดกิจกรรมกลุ่มให้ผู้สูงอายุได้รับความบันเทิง สนุกสนาน เช่น เกมส การละเล่น การแข่งขัน การร้องรำทำเพลง การเล่นเกมและกิจกรรมรื่นเริงอื่นๆ ที่เหมาะสมกับสภาพร่างกาย ความสนใจและความสามารถของผู้สูงอายุ

- บริการด้านงานอดิเรกและอาชีพบำบัด สนับสนุนผู้สูงอายุให้ทำงานอดิเรกเพื่อคุณค่าทางจิตใจและสร้างรายได้

- บริการด้านสังคมสงเคราะห์ ได้แก่ งานสังคมสงเคราะห์เฉพาะราย มีการสัมภาษณ์ การเยี่ยมบ้าน ให้คำแนะนำแก้ปัญหา จัดทำประวัติ ติดตามประเมินผล ติดต่อญาติพี่น้องแก้ไข ปัญหาและพฤติกรรม ส่วนงานสังคมสงเคราะห์เฉพาะกลุ่ม มีการจัดกลุ่มแก้ปัญหา กลุ่มฟื้นฟู กลุ่มธรรมะ กลุ่มนันทนาการ กลุ่มสวดมนต์ ฯลฯ

- บริการศาสนกิจ เช่น การปฏิบัติสมาธิ การทำวัตร สวดมนต์ การแสดงธรรม และการจัดการศพให้แก่ผู้สูงอายุที่เสียชีวิตตามประเพณีท้องถิ่นและประเพณีศาสนา (จิราลักษณ์ จงสถิตมั่น และคณะ, 2543)

ภาวะสูงอายุเป็นกระบวนการที่มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายอย่างมีผลต่อความสามารถในการทำหน้าที่ด้านร่างกาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสามารถในการทำกิจวัตรประจำวัน ที่อาจลดลง ผู้สูงอายุส่วนหนึ่งที่อาศัยอยู่ในสถานสงเคราะห์คนชรา มีข้อจำกัดในการทำกิจวัตรประจำวัน มีความพิการหรือมีปัญหาสุขภาพเรื้อรัง จึงจำเป็นต้องพึ่งพาผู้ดูแลอย่างใกล้ชิดแต่สถานสงเคราะห์คนชราตั้งขึ้นเพื่อให้บริการที่อยู่อาศัยแก่ผู้สูงอายุที่มีสุขภาพดีแต่ไร้ที่อยู่และไม่มีผู้ดูแล ดังนั้นผู้สูงอายุที่ต้องพึ่งพาจึงอาจได้รับการตอบสนองความต้องการไม่ครอบคลุมและไม่สมบูรณ์ (ทัศนาศูววรรณะปกรณ และคณะ, 2551: 36)

สถานสงเคราะห์คนชราวัยทองนิเวศน์ ตั้งอยู่ที่ ตำบลสันมหาพน อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ เริ่มเปิดดำเนินการเมื่อวันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2536 มีภารกิจในการอุปการะเลี้ยงดูผู้สูงอายุที่ประสบปัญหาทางสังคม มีฐานะยากจน ถูกทอดทิ้ง ไม่มีผู้อุปการะหรืออยู่กับครอบครัว ไม่มีความสุข โดยจัดบริการใน 2 รูปแบบ คือ ประเภทพิเศษและประเภทสามัญ (สถานสงเคราะห์คนชราวัยทองนิเวศน์, 2552: 8) มีรายละเอียดการให้บริการ ดังนี้

1. ประเภทพิเศษ (ปลูกบ้านพักเอง)

เป็นโครงการจัดสวัสดิการด้านที่อยู่อาศัย ให้แก่ผู้สูงอายุในสิ่งแวดล้อมที่ดี มีผู้ช่วยเหลือ เป็นที่ปรึกษาดูแล รวมทั้งจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัยผู้สูงอายุ ด้วยเจตนาของรัฐที่จะให้ผู้สูงอายุวัยเดียวกัน ได้อยู่ร่วมกันด้วยความอบอุ่น มีเพื่อน มีความเป็นเจ้าของในที่อยู่อาศัยอย่างมีศักดิ์ศรี มีอิสระ ตามความเหมาะสมของแต่ละบุคคล มีความสุขกายสุขใจ หมดกังวลเรื่องขาดคนเหลียวแล ในบั้นปลายของชีวิต ขณะนี้มีผู้สูงอายุจำนวน 35 คน มีบ้านพักจำนวน 29 หลัง

ประเภทบ้านพัก มี 2 แบบ ได้แก่

1) แบบบ้านเดี่ยวชั้นเดียว ราคาหลังละประมาณ 450,000 บาท มีพื้นที่ใช้สอย 45 ตารางเมตร ประกอบด้วย ห้องนอน 1 ห้อง ห้องน้ำ 1 ห้อง พร้อมห้องโถงสำหรับรับแขก นั่งเล่น

และมีบริเวณทำครัว การออกแบบทั้งภายในและภายนอกบ้าน เหมาะสำหรับเป็นที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ

2) แบบบ้านปฏิบัติธรรม ราคาหลังละประมาณ 250,000 บาท มีพื้นที่ใช้สอย 15 ตารางเมตร เป็นแบบบ้านเดี่ยวขนาดเล็กกว่าแบบแรก ปลูกสร้างเป็นกลุ่ม สำหรับผู้ปรารถนาความเงียบสงบ หรือการนั่งสมาธิ

การเข้าเป็นสมาชิก ต้องมีคุณสมบัติ ดังนี้

1. มีสัญชาติไทย อายุ 55 ปี ขึ้นไป
2. เป็นผู้มีสุขภาพสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ
3. สามารถช่วยเหลือตนเองได้ในชีวิตประจำวัน
4. เป็นผู้มีรายได้ สามารถออกค่าใช้จ่ายและค่าบริการอื่น ๆ ตามระเบียบและ

ข้อบังคับของทางราชการ

5. มีปัญหาความเดือดร้อนเรื่องที่อยู่อาศัย
6. เป็นผู้มีศีลธรรมอันดี ไม่เคยมีประวัติเสื่อมเสีย

การยื่นคำร้องพร้อมหลักฐาน ประกอบด้วย

- สำเนาทะเบียนบ้าน
- บัตรประจำตัวประชาชน
- ใบรับรองแพทย์
- ผลเอ็กซเรย์ปอด

สามารถยื่นใบสมัครได้ที่

- องค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่
- สถานสงเคราะห์คนชราวัยทองนิเวศน์

เมื่อได้รับอนุมัติเป็นสมาชิกโครงการ ต้องทำสัญญาขออนุญาตใช้ที่ดินปลูกสร้างบ้านพักผู้สูงอายุออกค่าใช้จ่ายในการก่อสร้างบ้านตามแบบที่กำหนดให้ การเข้าอยู่อาศัยในบ้านต้องเป็นลักษณะประจำ โดยผู้สูงอายุมีสิทธิเข้าอยู่อาศัยกับสามีหรือภรรยาตลอดชีวิต

บริการที่จัดให้ ได้แก่

- บริการตรวจสุขภาพทั่วไป ให้การดูแลสุขภาพพยาบาลเบื้องต้น ในกรณีผู้สูงอายุต้องเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาล จะมีเจ้าหน้าที่นำส่ง โดยผู้สูงอายุรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการรักษา

- บริการให้ความรู้เกี่ยวกับการรักษาสุขภาพ การโภชนาการสำหรับผู้สูงอายุ
- กายภาพบำบัดการออกกำลังกาย รวมทั้งการใช้เครื่องมือกายภาพแบบต่างๆ

การจัดกิจกรรม ได้แก่

- จัดนันทนาการ ออกกำลังกาย เคลื่อนไหวตามวิดีโอ เล่นกีฬาเปตอง เดินออกกำลังกายและการพบปะสังสรรค์ รับประทานอาหารร่วมกัน

- ทำนุมนหนังสือสำหรับผู้สูงอายุ
- กิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา
- กิจกรรมทัศนศึกษานอกสถานที่
- บริการด้านสังคมสงเคราะห์และให้คำปรึกษา
- จัดพาหนะรับส่ง ชื่อของใช้ที่จำเป็นและอาหารประจำวัน สัปดาห์ละ 2 ครั้ง

2) ประเภทสามัญ

รับอุปการะเลี้ยงดูผู้สูงอายุที่ประสบปัญหาความทุกข์ยากเดือดร้อน ไร้ที่อยู่อาศัย เข้าอยู่ในสถานสงเคราะห์ฯ โดยไม่ต้องจ่ายค่าบริการใดๆ ขณะนี้มีจำนวน 76 คน ซึ่งเป็นผู้สูงอายุที่ช่วยเหลือตัวเองไม่ได้จำนวน 30 คน

คุณสมบัติของผู้รับการสงเคราะห์

1. หญิงหรือชาย สัญชาติไทย อายุตั้งแต่ 60 ปี ขึ้นไป
2. ต้องมีความสมัครใจ
3. ไม่เป็นโรคติดต่อร้ายแรง
4. ต้องไม่อยู่ระหว่างต้องหาว่ากระทำความผิดอาญาหรืออยู่ระหว่างสอบสวนของพนักงานเจ้าหน้าที่หรือถูกดำเนินคดีอาญา
5. ไม่มีผู้อุปการะเลี้ยงดู ไม่มีที่อยู่อาศัยขาดผู้ดูแลและให้ความช่วยเหลือ และไม่สามารถอยู่กับครอบครัวได้อย่างปกติสุข

บริการที่จัดให้แก่ผู้รับบริการ ได้แก่

1. บริการเลี้ยงดูผู้สูงอายุ จัดบริการปัจจัย 4 ที่จำเป็นต่อชีวิต เพื่อให้มีความสุขทั้งร่างกายและจิตใจ โดยพักอาศัยในอาคารเรือนนอนแยกหญิงชายจำนวน 4 หลัง และอาคารผู้ป่วย 1 หลัง มีการจัดอาหารและโภชนาการที่เหมาะสมสำหรับร่างกายและสุขภาพของแต่ละคน
2. บริการทางการแพทย์และอนามัย มีเจ้าหน้าที่พยาบาลดูแลรักษาพยาบาลเบื้องต้น และตามคำสั่งแพทย์ โดยมีพี่เลี้ยงอยู่เวรประจำตลอด 24 ชั่วโมง มีการทำกายภาพบำบัดและการดูแลสุขภาพแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ
3. บริการส่งเสริมสุขภาพและนันทนาการ จัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมสุขภาพร่างกายและจิตใจผู้สูงอายุ เช่น ออกกำลังกายและกายบริหาร การเล่นเกม การทำกิจกรรมกลุ่มบำบัด การไปทัศนศึกษา กิจกรรมวันเกิด กิจกรรมดนตรี ฝึกร้องเพลงและเล่นอังกะลุง เป็นต้น

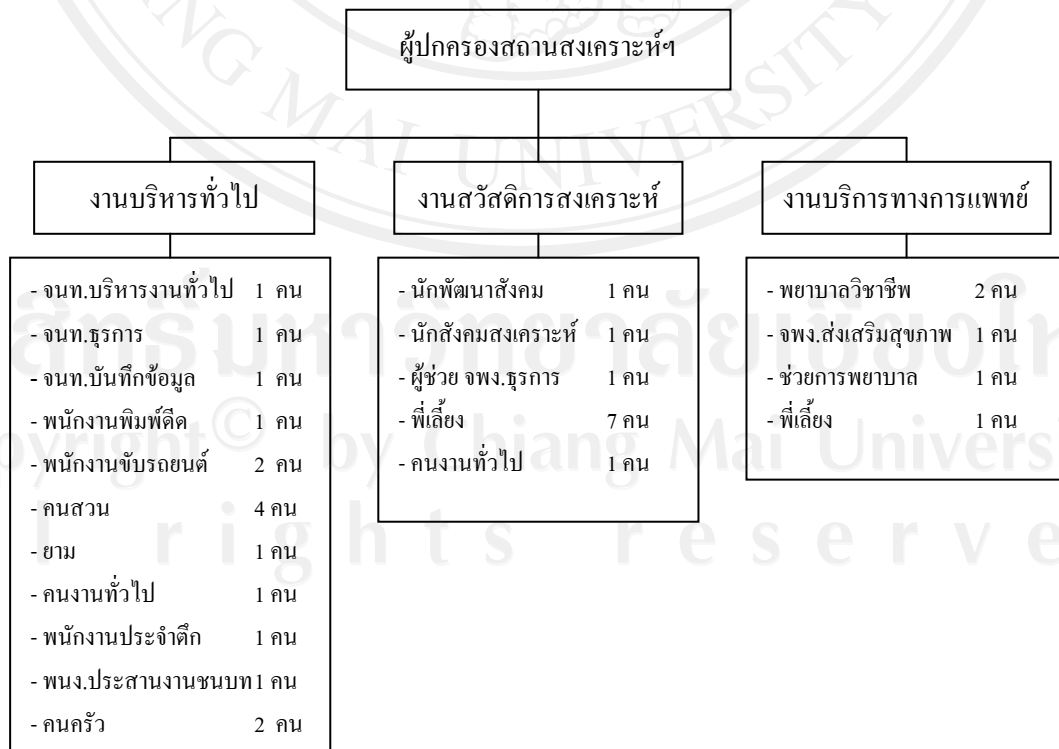
4. บริการด้านอาชีพบำบัด ส่งเสริมและสนับสนุน ให้ผู้สูงอายุมีกิจกรรมยามว่างให้เหมาะสมกับความสามารถ และตามความสมัครใจ เพื่อเป็นการส่งเสริมสุขภาพจิต และรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ โดยจัดสอนงานประดิษฐ์ต่างๆ เช่น ดอกไม้จันทน์ พรมเช็ดเท้า การถักโครเชร์ เป็นต้น

5. บริการด้านสังคมสงเคราะห์ จัดให้มีนักสังคมสงเคราะห์ เพื่อทำหน้าที่ให้คำปรึกษา หรือแก้ไขปัญหาค่าพิพาท และปรับสภาพในส่วนต่างๆ ให้ผู้สูงอายุได้มีความสุข ความอบอุ่นใจ สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข โดยใช้หลักการวิธีการทางสังคมสงเคราะห์เฉพาะรายและกลุ่มชน ตลอดจนให้ความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัญหาผู้สูงอายุ

6. บริการด้านศาสนา จัดให้ผู้สูงอายุมีโอกาสประกอบพิธีกรรมทางศาสนาตามประเพณีนิยมในวันสำคัญต่างๆ ในอาคารศาลาธรรม เช่น วันธรรมสวนะ วันวิสาขบูชา วันมาฆบูชา วันเข้าพรรษาและวันออกพรรษา เป็นต้น นอกจากนี้ได้จัดให้มีการทำบุญในวันสำคัญต่างๆ เช่น ขึ้นปีใหม่ วันเฉลิมพระชนมพรรษา และวันสงกรานต์ เป็นต้น

7. บริการด้านฌาปนกิจ ผู้สูงอายุที่ถึงแก่กรรมในสถานสงเคราะห์และไม่มีญาติจัดการศพให้สถานสงเคราะห์ได้จัดการศพโดยตั้งศพสวดอภิธรรมที่อาคารศาลาธรรมแล้วทำการฌาปนกิจตามประเพณีและสถานสงเคราะห์จะทำบุญอุทิศให้ในช่วงเทศกาลสงกรานต์ของทุกปี

สถานสงเคราะห์ฯ มีข้าราชการและเจ้าหน้าที่ รวม 33 คน

รูปที่ 1.1 โครงสร้างและอัตรากำลัง

ถึงแม้ว่าสถานสงเคราะห์คนชรามักถูกมองว่า รูปแบบการดูแลยังคงเป็นแบบดั้งเดิมที่ใช้กันมานานครั้งศตวรรษแล้ว เป็นการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุแยกตัวมาอยู่ตามลำพังแม้จะอยู่ในกลุ่มผู้สูงอายุก็ตาม ในส่วนของผู้สูงอายุที่ต้องอยู่ในภาวะพึ่งพิงนั้น การดูแลของสถานสงเคราะห์คนชรายังไม่มีความพร้อมของบุคลากร อุปกรณ์และความรู้เพียงพอ อย่างไรก็ตามเพื่อให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดี ตามนโยบายของรัฐบาลภายใต้ ปณิญาสาทลผู้สูงอายุและพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ.2546 สถานสงเคราะห์คนชรายังคงมีความจำเป็นในการให้บริการสวัสดิการสังคมแก่ผู้สูงอายุที่ประสบปัญหาสังคมตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด

จากที่กล่าวมาแล้วผู้สูงอายุที่เข้าอยู่ในสถานสงเคราะห์คนชรามีความแตกต่างจากผู้สูงอายุทั่วไปที่พักอาศัยอยู่กับครอบครัวหรือญาติพี่น้อง เมื่อมาอยู่ที่สถานสงเคราะห์จึงต้องพักอาศัยอยู่ในเรือนนอนที่มีความแตกต่างจากบ้านอยู่อาศัยทั่วไป ไม่มีญาติพี่น้องหรือลูกหลานคอยดูแล ชีวิตลดความเป็นอิสระเพราะมีกฎระเบียบในการอยู่ร่วมกันกับเพื่อนผู้สูงวัย ซึ่งต้องมีการปรับตัวและสภาพจิตใจอย่างมาก อีกทั้งผู้สูงอายุส่วนใหญ่อยู่ในสภาวะต้องพึ่งพิงผู้อื่นเพราะมีภาวะเจ็บป่วยเรื้อรัง การดูแลผู้สูงอายุจึงมีความละเอียดอ่อน ยุ่งยากและซับซ้อนประกอบกับสถานสงเคราะห์คนชราวัยทองนิเวศน์ ได้กำหนดวิสัยทัศน์ไว้ว่า “สถานสงเคราะห์คนชราวัยทองนิเวศน์ เป็นองค์กรจัดสวัสดิการสังคมตามมาตรฐานอย่างมีส่วนร่วม ภายในปี พ.ศ. 2555” และได้ใช้เป็นแนวทางในการกำหนดทิศทางการดำเนินงานของสถานสงเคราะห์ฯ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นผู้ศึกษาจึงสนใจที่จะศึกษาเรื่องคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในสถานสงเคราะห์คนชราวัยทองนิเวศน์เพื่อจะได้นำผลการศึกษาไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐาน และเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ของผู้สูงอายุในสถานสงเคราะห์คนชราวัยทองนิเวศน์ต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์การศึกษา

1. เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในสถานสงเคราะห์คนชราวัยทองนิเวศน์
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้สูงอายุที่มีต่อการจัดบริการของสถานสงเคราะห์คนชราวัยทองนิเวศน์

1.3 ขอบเขตการศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้จะมุ่งเน้นศึกษาผู้สูงอายุในสถานสงเคราะห์คนชราวัยทองนิเวศน์ทั้งประเภทพิเศษและประเภทสามัญที่มีความสามารถในการสื่อสารได้ดีและอาศัยอยู่ในสถานสงเคราะห์ฯ ในช่วงระยะเวลาทำการเก็บรวบรวมข้อมูลคือระหว่างวันที่ 1 – 31 ธันวาคม 2553 โดยมีผู้สูงอายุประเภทพิเศษจำนวน 15 คน และประเภทสามัญจำนวน 71 คน รวมเป็น 86 คน

แต่มีผู้สูงอายุที่สามารถติดต่อสื่อสารเพื่อให้ข้อมูลได้ จำนวน 50 คนเท่านั้น แยกเป็นประเภทพิเศษ จำนวน 15 คน และประเภทสามัญจำนวน 35 คน

1.4 นิยามศัพท์ทั่วไป

สถานสงเคราะห์ หมายถึง สถานสงเคราะห์คนชราวัยทองนิเวศน์ สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่

ผู้สูงอายุ หมายถึง ผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปและเข้ารับการสงเคราะห์ในสถานสงเคราะห์คนชราวัยทองนิเวศน์เป็นผู้มีความแข็งแรงตามวัย สามารถติดต่อสื่อสารได้ดี

คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ หมายถึง การรับรู้ความพึงพอใจในชีวิต การมีความสุข การรับรู้สถานะของบุคคลในการดำเนินชีวิตในสังคมโดยสัมพันธ์กับเป้าหมายและความคาดหวังของบุคคล และความพึงพอใจในชีวิตทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ ความสัมพันธ์ทางสังคมและสภาพแวดล้อมของบุคคล ภายใต้วฒัฒนธรรมและบริบทของสังคม ภายในสถานสงเคราะห์คนชรา

การเข้ารับการสงเคราะห์ หมายถึง การเข้าไปอยู่ในสถานสงเคราะห์คนชราวัยทองนิเวศน์ โดยได้รับความช่วยเหลือด้านบริการและสวัสดิการสังคมจากรัฐ

รายได้ หมายถึง จำนวนเงินที่ผู้สูงอายุได้รับในแต่ละเดือนซึ่งได้แก่ เงินบำนาญ เงินจากการทำงาน จากบุตรหลาน จากค่าเช่าทรัพย์สิน จากการทำกิจกรรมหรือจากการรับบริจาค

ความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุในอดีต หมายถึง สถานภาพทางครอบครัว สังคม และเศรษฐกิจของผู้สูงอายุก่อนเข้ารับการสงเคราะห์ในสถานสงเคราะห์คนชราวัยทองนิเวศน์

ระยะเวลาที่อยู่อาศัย หมายถึง จำนวนเดือนและจำนวนปีที่ผู้สูงอายุได้รับการอนุญาตให้เข้ามาอยู่ในสถานสงเคราะห์คนชราวัยทองนิเวศน์

การจัดสวัสดิการสังคม หมายถึง การจัดบริการสวัสดิการสังคมในสถานสงเคราะห์คนชรา ได้แก่ บริการที่พักอาศัย บริการเลี้ยงดู การจัดเครื่องนอน เครื่องใช้ส่วนตัว บริการสุขภาพทั่วไป การรักษาพยาบาล บริการด้านกายภาพบำบัดและกายบริหาร บริการด้านนันทนาการ บริการด้านงานอดิเรกและอาชีพบำบัด บริการด้านสังคมสงเคราะห์ บริการศาสนกิจและการจัดการศพให้แก่ผู้สูงอายุที่เสียชีวิต

ความพึงพอใจ หมายถึง ระดับความรู้สึกของผู้สูงอายุจากการรับรู้ความพึงพอใจในชีวิตของตนเองกับความความรู้สึกพึงพอใจในประสิทธิภาพการให้บริการสวัสดิการสังคมของสถานสงเคราะห์คนชราวัยทองนิเวศน์ตามความคาดหวังของผู้สูงอายุ

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

เพื่อจะได้ทราบถึงระดับคุณภาพชีวิตและความพึงพอใจของผู้สูงอายุ ที่เข้ารับบริการ ในสถานสงเคราะห์คนชราวัยทองนิเวศน์ และสามารถนำผลการศึกษามาเป็นข้อมูลพื้นฐานและเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในของสถานสงเคราะห์คนชราวัยทองนิเวศน์ต่อไป

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved